

Studia Biblica Slovaca

Ročník 7

2015

Číslo 1

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VII (2015), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Baďin)

Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie)

Redakčná rada/Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JAGER (Košice) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Peter JUHÁS (Wien, A) – Branislav KLUSKA (Ružomberok) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava) – Milan SOVA (Bratislava) – Jozef TIŇO (Bratislava) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľal aj Sr. Maryluke Addiman CJ a Miroslav Varšo.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov), alebo knihy na recenzii prosíme adresovať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Baďin (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verzou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 6/2015.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Liber Annuus LXI (2011)²

9-35: **Alviero Niccacci: The Exodus Tradition in the Psalms, Isaiah and Ezekiel.** Profesor hebrejského jazyka a Starého zákona Alviero Niccacci OFM si na začiatku svojej štúdie stanovuje neľahkú úlohu určiť tradíciu exodu mimo Knihy Exodus. Z tohto dôvodu predkladá schému exodu, ktorú by bolo možno identifikovať v iných spisoch. Konštatuje, že ju možno nájsť v troch fázach – východ z Egypta, putovanie púšťou a vstup do Zaslúbenej zeme – alebo niekedy v dvoch fázach bez prvej etapy východu z Egypta. V Žalmoch a Prorokoch sa motív exodu používa za účelom hymnickým alebo pareneticko-didaktickým, t. j. za účelom oslavy Pána a/alebo pozvania ľudí k poznaniu jeho minulých mocných skutkov a za účelom žiť podľa jeho zákonov. To znamená, že mimo naratívnej sekcie Knihy Exodus nie sú referencie na exodus nevyhnutne úplné, ale sú iba odkazom na skutočnosti, ktoré slúžia pre určitý účel. Je veľmi dôležité všimnúť si tento rozdiel, aby sa nekládli odlišné referencie jedna proti druhej a aby sa základná narácia nespochybňovala. Skúmanými textami v tejto práci sú Žalmy 78; 80; 81; 105 a texty prorokov Izaiáša a Ezechiela spolu s odlišnými paralelnými úsekmi.

37-51: **Alberto Mello: Abitare nella casa del Signore. Il Sal 27 e la risurrezione.** Alberto Mello sa už desaťročia venuje najmä Žaltáru. V štúdiu si kladie otázku: Je Žalm 27 žalmom o vzkriesení? V štúdiu chce ukázať, že odpovedať kladne má opodstatnenie. Hneď v úvode hovorí: „Pán je moje svetlo a moja spása“, čo bolo tradične interpretované ako: „Svetlo na tomto svete a spása vo svete, ktorý príde“. Následne Žalmista formuluje slávnostnú modlitbu (v. 4), ktorá sa týka želania prebývať navždy v dome Pána. A navyše končí ďalšou modlitbou (v. 13). Takto obidve modlitby objasňujú jedna druhú. Táto skutočnosť nám umožňuje nájsť nové gramatické riešenie pre veľmi zložitý verš 13, v ktorom máme vedľajšiu vetu, bez hlavnej vety. Teologicky, „dom Pána“ sa stáva veľmi blízkym „krajine žijúcich“, t. j. vzkrieseniu.

53-75: **Vittorio Ricci: La ‘debolezza’ d’amore e il suo incantevole sogno nel Cantico.** Pieseň piesní je nádhernou básňou, ktorá oslavuje tajomstvo ľudskej lásky, takej lásky, ktorá je v súlade s biblickým prostredím. Ústredná téma sa zameriava na slabosť alebo nemoc lásky, prisúdenej žene v texte, ale neopomína ani muža. Ľudská láska je predovšetkým trvalou túžbou lásky: jej trvalá žiadostivosť je daňou za náhodnosť stvorených bytí. Pseudo-Šalamúnova báseň preto nie je obyčajnou drámou erotiky a lásky, ktorá je založená na príťažlivosti lásky medzi mužom a ženou, ale drámou lásky, ktorá leží v krehkých okolnostiach ľudskej smrteľnosti. Túžba po láske je duchovným napätím v dôsledku ľudskej nedokonalosti, ale zároveň je jedinou dokonalosťou samotného ľudstva.

² *Liber Annuus LXI 2011*, Editor L. Daniel Crupcała, Milano: Edizioni Terra Santa – Studium Biblicum Franciscanum, 2012. 728 s. ISBN 978-88-6240-143-2, ISSN 0081-8933. Distribúcia exkluzívna – BREPOLs: www.brepols.net. Jednotlivé ročníky, počínajúc rokom 1990, sú dostupné v knižnici Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne.

Zahŕňa dve fázy: 1. Vyprázdnenie (kenosis) božskej lásky; 2. Povýšenie ľudskej túžby do tejto božskej lásky prostredníctvom bolestných a psychologicky nedostatočných skúseností. Časovým prvkom tejto fázy žiadostivej lásky je okamih mimo času a priestorovým prvkom je vnútorná intimita medzi dvoma milencami. Pieseň piesní nie je chválou lásky, ale dramatickým spôsobom oslavuje príbeh, ktorý láska sama v sebe potvrdzuje, keď na konci zjavuje celú svoju božskú múdrosť a celkovú transcendentnú vitalitu v ľudských obrazoch a prostredníctvom nich. Tento príbeh je vyobrazený oneirickými (snovými) symbolmi a vyjadrený „prelingvistickým“ jazykom.

77-88: **Gregor Geiger: Akzentuierung zur semantischen Differenzierung: *nif'al wayyiqtol* in masoretischer Vokalisierung.** V masoretskej (tiberiadskej) tradícii jestvujú formy, v ktorých kladenie prízvuku vyjadruje sémantický alebo funkčný rozdiel (napr. w-qatálti – w-qataltí). Tento článok popisuje ďalšiu skupinu takýchto foriem wayyiqtol v nifalovej konjugácii bez zakončenia. Tieto formy sú väčšinou s prízvukom *milra'*, ale niektoré slovesá vždy len s prízvukom *mil'el*, a niektoré z nich majú obidva prízvuky. Cieľom príspevku je podať vysvetlenie týchto rôznych prízvukov. Podľa názoru autora a odborníka na biblickú hebrejštinu G. Geigera OFM nejestvuje pre tento fenomén fonetické vysvetlenie. Zdá sa, že je tu prepojenie s významom: aktívne slovesá preferujú prízvuk *mil'el*. Na druhej strane môže tu byť vplyv na formy *milra'* z iných pasívnych konjugácií, a to najmä v hofalovej. Diachrónne tu môže jestvovať súvislosť s rôznymi vokalizačnými schémami akkádskej konjugácie N. Niektoré formy môžu byť pozostatkami konjugácie Gt.

89-125: **Lesław Daniel Chrupcała: Fede e opere in Luca. Il caso della circoncisione.** Františkánsky profesor Lesław Daniel Chrupcała, dlhoročne pôsobiaci v Jeruzaleme, mieni, že obriezka nepredstavuje hlavný teologický záujem evanjelistu Lukáša, ale nemožno ju ani ignorovať, keďže medzi adresátov Lukášových diel patrili aj Židia veriaci v Krista. Odkazy na obriezku v Lukášovom dvojdielne sú prítomné vo všetkých troch fázach histórie spásy, ktorá bola identifikovaná už H. Conzelmannom ako: čas Izraela (Sk 7,8), doba Ježiša (Lk 1,59; 2,21) a doba Cirkvi (Sk 15,1.5; 16,3; 21,21). Lukáš nezaujíma nepriateľský postoj voči praxi obriezky Izraelitov, v ktorej preukazuje dobrú znalosť. Podľa Božieho rozhodnutia toto znamenie zmluvy s Abrahámom (Sk 7,8: „zmluva obriezky“) by malo byť vykonané na ôsmy deň narodenia Hebreja mužského pohlavia (Lk 1,59; 2,21). S príchodom Mesiáša je dokonaný spásny Boží plán, ktorý predpovedal zrodenie ľudu vytvoreného z „tých z obriezky“ (Židov) a „neobrezaných“ (pohanov). Preto aby sa človek stal súčasťou tohto ľudu, je teraz požadovaná viera v Krista; to je jediná podmienka spásy (Sk 15,11). Lukáš čelí falošným obvineniam proti Pavlovi (Sk 21,21), no na druhej strane uisťuje židokresťanov, že ich oddanosť k praxi ich predkov, inšpirovaná Mojžišovým zákonom, je hodna úcty. A nielen to. Podľa Lukášovho názoru, ktorý možno vyvodit' z rozprávania o obriezke Timoteja (Sk 16,3), je možné, že veriaci rôzneho pôvodu budú žiť v harmónii zjednotení v spoločnej viere v Krista, ale slobodní vo vyjadrení svojej etnickej a kultúrnej identity v rámci Božieho ľudu. Preto azda nie je prehnané tvrdit', že *auctor ad Theophilum* v niektorých ohľadoch naznačil cestu pre vytvorenie multietnickej a pluralitnej Cirkvi; Cirkvi schopnej stavať most medzi rozličnými ľuďmi, aby sa tak

dosiahla jednota viery v Krista s celkovým rešpektovaním každej etnickej a kultúrnej identity.

127-210: **Frédéric Manns: The Historical Character of the Fourth Gospel.** Mnoho exegetov prijíma bez diskusie, že štvrté evanjelium bolo napísané v poslednom desaťročí prvého storočia a jediné je svedkom histórie jánovskej komunity. Cieľom výskumu profesora Frédérica Mannsa OFM bolo preveriť historickosť štvrtého evanjelia: Je to skutočné evanjelium? Táto otázka sa rieši rôznymi prístupmi. Je v evanjeliu zmieňované *Birkat ha Minim*? Je vznešená kristológia neskorá? Je evanjelium závislé na synoptikoch? Sú citácie Písma závislé na LXX alebo na inej verzii? Čo znamená, že Ježiš bol Žid? Prečo evanjelium vyzdvihuje význam židovských slávností? Obsahujú jánovské pojednania nejaké historické tradície? Má archeológia čo povedať o historickosti? Všetky tieto otázky sa musia uchopiť predtým, ako sa podá odpoveď, ktorá sa bude týkať historickosti štvrtého evanjelia.

211-227: **Giorgio Giurisato: Atti degli Apostoli: le divisioni dei codici Vaticanus e Amiatinus.** Giorgio Giurisato študuje text Skutkov apoštolov podľa dvoch kódexov. Vatikánsky kódex (B) má dve členenia Skutkov apoštolov; ostatné z nich má 69 perikop. Ide o veľmi podobné rozdelenie Skutkov, aké nachádzame v *Codex Amiatinus* (A), ktoré má 70 perikop. Synopsa ukazuje, že asi 30 perikop má v oboch kódexoch rovnaké vymedzenie. Westcott – Hort poznamenali, že rozdiely medzi základným latinským systémom členení Skutkov v (A) a gréckymi číslicami v (B) sú „príliš mierne, aby pripustili nejakú pochybnosť pri určení totožnosti konečného pôvodu“. Najpriateľnejším vysvetlením tejto podobnosti, ako sa zdá, je nepriamy kontakt (A) a (B) cez predpokladanú prítomnosť kódexu B na západe. Na druhej strane podobnosť oboch kódexov nie je až taká dôležitá ako vymedzenia ich obsahov.

229-255: **Alfio Marcello Buscemi: Col 3,1-4: “cercate le cose di lassù”. Un approccio filologico-esegetico.** Odborník na novozákonnú filológiu a Pavlínku literatúru profesor Alfio Marcello Buscemi OFM sa vo svojej štúdiu snaží stanoviť vymedzenie Kol 3,1-4, jeho kontext, rétorickú funkciu, literárnu štruktúru a ponúknuť presnejšiu exegetickú interpretáciu. Kol 3,1-4 je prechodnou perikopou. To je dôvod, prečo predstavuje dvojaký kontext: kontext krstu Kol 2,8-23 a kontext „eschatologického správania“ Kol 3,5–4,6. Obe perikopy sa snažia zatiahnuť veriacich do „tajomstva smrti a zmŕtvychvstania Krista.“ Perikopa vo veľkolepom Pavlovom pojednaní je *ananéosis* s funkciou *transitus* a *subpropositio*, čo opäť ponúka myšlienku Kol 1,9b a prispôsobuje sa novému *argumentatio* a poskytuje *partitio* nových *probationes*, ktoré chcel Pavol rozvíjať. Kol 3,1-4 predstavuje tripartitné členenie: A. *Kol 3,1: kristologická a eschatologická motivácia* – B. *Kol 3,2: Ucelené poznanie a spôsob života* – A'. *Kol 3,3-4: kristologická a eschatologická motivácia*. Perikopa vyzýva veriacich žiť svoju vlastnú kresťanskú identitu. Z tohto dôvodu musí veriaci mať φρόνησις, aby mohol „zomrieť a znova vstať s Kristom“, „čakajúc na jeho zjavenie v sláve“, a tak sa „zjaviť s tým, kto je náš život“.

257-283: **Rosario Pierri: L'imperativo nel Nuovo Testamento: in dialogo con J.D. Fantin.** Rosario Pierri, špecialista na grécku filológiu, v tomto príspevku v podstate prezentuje knihu Josepha D. Fantina s názvom *The Greek Imperative Mood in the New Testament. A Cognitive and Communicative Approach* [Grécky rozkazovací spôsob v

Novom zákone. Kognitívny a komunikatívny prístup] (2010). Kniha je zaujímavá kvôli Fantinovej obsiahlej štúdiu o imperatíve v Novom zákone. Pierri v článku uvádza obsah knihy, opisuje niektoré jej zložky a predkladá odbornú kritiku.

285-317: **Lesław Daniel Chrupcała: Il কাঁ avverbiale in Lc-At.** Už druhý príspevok v tomto ročníku Liber Annuus je od Lesława Daniela Chrupcała OFM. V ňom diskutuje o využití spojky কাঁ v gréckej literatúre. Presnejšie, v NZ rovnako ako v dielach gréckych autorov, existujú dve hlavné použitia কাঁ: spájacie (zlučovacia spojka) a podporné (príslovková častica); obidve však označujú rôzne nuansy. Ako príslovka má কাঁ dva hlavné významy: (1) doplnovací („tiež“) a (2) stupňovací alebo zdôrazňovací („ešte“, „dokonca“). Niekedy, keď je zmysel klimaxu obzvlášť silný, sa druhý význam (2) chápe ako zdôrazňovací. Tento článok zameriava pozornosť na funkciu príslovkového কাঁ v Lukášových spisoch. Všetky pasáže, ktoré obsahujú príslovkové কাঁ, sú zoskupené a analyzované v troch častiach podľa použitia tejto častice: 1) v spojení s jednotlivými prvkami vety alebo časťami vety; 2) vo vzťahu medzi vetami, kde কাঁ označuje pripojenie obsahu k tomu z predchádzajúcej vety, hlavnej alebo vedľajšej; 3) v rôznych formách porovnania. Cieľom tejto štúdie je získať lepší náhľad do Lukášovho použitia príslovkového কাঁ a jeho ocenenia v biblickej exegéze a v preklade.

319-346: **Erwin Reidinger: The Temple in Jerusalem: Using the Sun to Date its Origins.** Vyhodnotenie herodiánskeho chrámového komplexu na základe stavebnej analýzy umožnilo zrekonštruovanie pozície a orientácie Šalamúnovho chrámu na Svätej skale chrámovej hory. Výskum orientácie osi chrámu na základe astronómie viedol k objavu, že Šalamúnov chrám bol rozvrhnutý podľa osi vychádzajúceho slnka na Pesach r. 957 pr. Kr. Možným dôkazom je tiež určenie dňa posvätenia prvého chrámu, a to v deň svätého zhromaždenia v r. 951 pr. Kr. Spoločne tieto dva termíny vytvárajú biblickú dobu výstavby siedmich rokov. Dátum posvätenia druhého chrámu bol Deň zmierenia v roku 515 pr. Kr. Pretože tieto dni sú pohyblivými sviatkami, sú platné iba pre tieto jednotlivé roky.

347-353: **Darko Tepert: Fragments of Targum Onkelos of Exodus Recently Found in Rijeka, Croatia.** V rámci výskumu v knižnici kláštora kapucínov v chorvátskej Rijeke boli nájdené dve *folia* pergamenu v obale knihy z 15. storočia. Pergameny obsahujú medziriadkový hebrejsko-aramejský fragment rukopisu z Knihy Exodus (Ex 21,23–22,8a; 26,26b–27,10). V súvislosti s kaligrafickými vzormi hebrejských a aramejských textov možno pôvod rukopisu datovať do obdobia medzi 12. až 15. storočím. Zároveň možno povedať, že patrí do tradície prepisovania Biblie Ashkenazi, zatiaľ čo výskum spracovávaného pergamenu a jeho prípravy ho datuje do konca 13. alebo začiatku 14. storočia. Nezdá sa, že vokalizovaný hebrejský text sa veľmi líši od prijatého vokalizovaného hebrejského textu, s výnimkou určitého počtu pravopisných rozdielov. Hebrejský text Knihy Exodus je dokladaný zodpovedajúcou *masora parva*, ktorá väčšinou zodpovedá tomu, čo je bežné v iných rukopisoch. Avšak *masora magna* nie je dostatočne čitateľná na dosiahnutie konečného záveru. Aramejský text obsahuje vokalizovaný *Targum Onkelos*, avšak s určitými rozdielmi nielen v pravopise, ale aj v obsahu. Množstvo a typy rozdielov vo vzťahu k bežnému textu *Targum Onkelos* ukazujú, že *FgCap VlaTep* sa líši od neho v troch spôsoboch: (i) pokúša sa ďalej harmonizovať text s hebrejskou Bibliou, (ii) vyhýba sa *matres lectionis* a (iii) obsahuje pomerne málo gramatických štruktúr

charakteristických pre palestínsku aramejštinu. Rukopis sa isto nepoužíval v synagogálnej liturgii. Bol pomôckou v osobnom (vedeckom) štúdiu Svätého písma a fragmenty boli súčasťou väčšieho kódexu, ktorý mohol obsahovať buď Knihu Exodus alebo kompletnú Tóru.

355-376: **Jobjorn Boman: Impulsore Cherestro? Suetonius' Divus Claudius 25.4 in Sources and Manuscripts.** Pasáž *Divus Claudius* 25,4 v diele Suetonia *Život dvanástich cisárov* je o cisárovi Claudiovi, ktorý vyhostil z Ríma „neustále búriacich sa Židov“ *impulsore Chresto* (popudzovateľom Chrestom). Od 5. storočia sa toto vykladalo ako odkaz na rané kresťanstvo alebo historického Ježiša. Historik Orosius z 5. storočia cituje vetu Suetonia ako *impulsore Christo*, a medzi skoršími učencami sú badateľné aj iné lektúry druhého slova (napr. ako *Cherestro*). Jobjorn Boman vo svojom článku predkladá a skúma stredoveké pramene a príslušné rukopisy, ktoré obsahujú túto vetu Suetonia. Uzatvára, že lektúra *Christo* (alebo skôr *xpo*) má pravdepodobne kresťanský pôvod a ostatné lektúry (*Cherestro*, *Chresto* atď.) sú najpravdepodobnejšie pisárskymi chybami. Najdôveryhodnejšia lektúra, ktorá s najväčšou pravdepodobnosťou pochádzala zo Suetoniovho hláskovania, je *Chresto*.

377-411: **Massimo Pazzini: Trattato di San Gregorio Taumaturgo circa la non passibilità o passibilità di Dio. Testo siriano e traduzione italiana.** Článok dekana františkánskej fakulty Massima Pazziniho OFM obsahuje sýrsky text a taliansky preklad diela zaoberajúceho sa schopnosťou Boha trpieť alebo netrpieť. Ide o filozofické, dogmatické a apologetické pojednanie, zachované iba v sýrčine a pripísané svätému Gregorovi liečiteľovi (*Thaumaturgus*). Autorova argumentácia je nasledovná: Boh sa slobodne rozhodol trpieť (t. j. trpieť ľudským utrpením), aby ukázal človekovi, že on je nadradený nad všetky druhy utrpenia. Navrhnutý taliansky preklad je založený na sýrskom texte, ktorý upravil J.-B. Pitra (1883), a na predchádzajúcom vydaní P. de Lagarda (1858). Talianska verzia je veľmi doslovným prekladom sýrkeho textu.

413-451: **Michele Voltaggio: Lo sviluppo urbanistico di Gerusalemme tera IV e VII secolo.** Michele Voltaggio chce vo svojom článku poskytnúť na základe archeologických a textových dôkazov prehľad o urbanistickom raste a rozvoji Jeruzalema medzi 4. a 7. storočím. Článok sa ďalej zaoberá premenou, ktorou Jeruzalem prešiel počas byzantského obdobia: jeho rozšírenie poza mestské hradby, obsadenie rímskych predmestských oblastí na juhu (vrch Sion a Ofel) a byzantských predmestských oblastí na severe a západe, charakterizácia niektorých oblastí v etnickej alebo funkčnej kategórii.

453-471: **Yana Tchekhanovets: Early Georgian Pilgrimage to the Holy Land.** Kontakt medzi Gruzínskom a Svätou zemou pretrval počas byzantského a raného moslimského obdobia bez ohľadu na politickú situáciu v kresťanských kráľovstvách na Kaukaze. Toto pretrvávajúce prepojenie zhŕňa Yana Tchekhanovets stručne ako obojstranné pútnické cestovanie medzi Gruzínskom a Svätou zemou a jednostranný presun rukopisov zo Svätej zeme do Gruzínska. Gruzínske púte na sväté miesta Palestíny sú zaznamenané v historických prameňoch: Životy gruzínskych svätých Petra Iberského, Davida Garedjeli a Hilariona Iberského. Archeologické dôkazy gruzínskych pútí ako rané nápisy napísané v starovekom gruzínskom písme *asomtavruli* boli objavené v Nazarete a na Sinaji. Možno s istotou stanoviť, že niektorí z pútnikov zostali vo Svätej zemi dlhé obdobie

a dokonca aj po zvyšok svojho života, pričom vytvorili jadro miestnej gruzínskej mníšskej komunity. Pútnici, ktorí sa vracali zo Svätej zeme, priniesli rukopisy, ktoré boli vyrobené v palestínskych a sinajských skriptóriách. Množstvo týchto rukopisov bolo zachovaných v odľahlom hornatom kraji Svaneti v juhozápadnom Gruzínsku.

453-471: **Ilaria Sabbatini: The Representation of the Orient in the Pilgrimage Diaries of the Florentine corpus (XIV and XV centuries). Men, Women, Costumes, Cultures between Religion and Observation.** Článok od Illarii Sabbatiniovej poukazuje na západné vnímanie moslimského sveta podľa toho, ako ho vykresľujú pútnické denníky. V takejto skupine zdrojov je vskutku evidentný kontrast medzi podnetom, vzbudeným z porovnania s „inakosťou“, a odporom, ktorý pochádza zo všeobecne nepriateľského a konzervatívneho kultúrneho zázemia. Výskum pokrýva celý korpus florentských denníkov a takáto voľba je zvláštnosťou. Aj keď existuje mnoho vynikajúcich štúdií o púti, žiaden nerozvíja systematickú štúdiu o predstavení „inakosti“ – o predmete plnom dôsledkov pre dejiny západného myslenia.

499-517: **Silvio Barbaglia: Har Karkom interroga l'esegesi e la teologia. Un primo bilancio della ricezione dell'ipotesi di E. Anati nei dibattiti sulle origini di Israele.** Archeologické nálezisko Har Karkom, ktoré bolo odkrývané tridsať rokov vďaka práci Emmanuela Anatiho, je dôležitým prvkom v úvahách o biblickej histórii, exegéze a teológii. Emmanuel Anati dlho zastával predpoklad, že touto horou je Hora Sinaj/Horeb z biblického príbehu. Silvio Barbaglia sa v tomto článku snaží ponúknuť kritickú analýzu, vhodnú pre oddelenie archeologických dát od priameho vzťahu s biblickým príbehom. Iba prostredníctvom takéhoto postupu bude možné ponúknuť vedeckému svetu nový pohľad na diskusiu, ktorá môže oceniť význam Har Karkom ako posvätné hory v púšti Negev a rovnako umožní vyformovať vzťah s problémami spojenými so vznikom a rozvojom biblických príbehov o počiatkoch. V tomto všetkom sa o práci Emmanuela Anatiho môže diskutovať spoločne s ďalšími teóriami, ktoré – počnúc náleziskom Har Karkom – budú skúmať počiatky Izraela v kontexte s národmi púšte s novým príspevkom.

519-530: **Varda Sussman: Artistic representation of the Judean Shefelah jurisdiction: The Beit Nattif oil lamps.** Olejové lampy, ktoré objavil Baramki v 30. rokoch, neprestali vyvolávať otázky o ich pôvode a datovaní výroby. Ide najmä o otázky týkajúce sa platňových olejových lúč, ktoré boli nájdené v dvoch častiach – nikdy nespojených do funkčnej lampy (obr. 1a,b a c). Štýl výzdoby a pokrytie ornamentmi, čo sa týka priestoru ramien, bol autorom už v roku 1970 prirovnaný k podobným výšivkám, ovplyvneným umením známym v Palmyre, ktoré zdobili pohrebné sošky, keďže obidve – disk a zdobenie – neprislúchajú žiadnej miestnej tradícii. Väzby medzi Palmyrou a juhom sú známe už z 2. a 3. storočia po Kr. Najzaujímavejší faktor, ktorý si všimla Varda Sussman, ale nebol jasne predložený. Ten spája tieto lampy s užším regionálnym kruhom výroby a sú ním lieviky, ktoré našiel Mader v Mamre. Tieto sú vyzdobené množstvom ozdôb (obr. 5), ako sú hlavy a vence a tiež geometrické vzory na ramenách. Tieto lampy a výzdoba zmizli z miestnej scény rovnako ako lieviky.

Skutočnosť, že tieto nezatavené olejové lampy a figúrky, ktoré majú rovnaké dekoratívne prvky ako lampy, neboli nájdené spolu s formami potrebnými pre ich výrobu, môže naznačovať, že lampy boli prinesené odinakiaľ na použitie pre židovské

obyvateľstvo. K tomuto použitiu z nevysvetliteľných dôvodov však nikdy nedošlo. To môže poukazovať na prax židovského obyvateľstva, ktoré dodržiavalo zákony Mišny (*Kelim* b; a,b), pretože lampa ako nádoba je čistá, ešte pred vytvorením kompletnej nádoby.

Rozšírenie týchto lúčok, ktoré boli zdobené, ako je uvedené vyššie, je obmedzené (doteraz) len na Bet Nattif. Ostatné lampy hruškovitej formy boli vyhradené alebo aj vyrábané pre južnú oblasť. Toto viac alebo menej intenzívne prekrytie s tým so zdobenými lievikmi s diskami bolo ovplyvnené Parthskou kultúrou počas 3. storočia po Kr.

531-554: **Asher Ovadiah – Sonia Mucznik: The Roman Sarcophagi at Kedesh, Upper Galilee: Iconography, Typology and Significance.** Cieľom článku dvoch odborníkov Ashera Ovadiaha – Soni Mucznikovej je predstaviť ikonografiu, typológiu a význam troch vápencových rímskych sarkofágov (neskoré 2. – 3. storočie po Kr.), vytesaných z neďalekého lomu a nájdených západne od chrámu Baalshamin v Kádeši. Tieto sarkofágy – jeden s jedinou pohrebnou dutinou a dva s dvojtitou – neboli nikdy dôkladne študované a sú jedinečnými v regióne. Spolu s dvoma mauzóleami prispievajú k pochopeniu funkcie a charakteru blízkeho chrámu. Výzdoba sarkofágov, obsahujúca rôzne motívy, zodpovedá repertoáru používanému v iných sarkofágoch rímskeho obdobia, najmä vo Východorímskej ríši. Všetky tri sú „vencového“ typu a niektoré motívy majú symbolický význam: ako orol, ktorý symbolizuje nebeskú prozreteľnosť a večnosť, a Nikai, ktorý symbolizuje víťazstvo nad smrťou.

555-573: **Győző Vörös: Machareus Revealed: Anastilosis and Architectural Reconstruction after the Surveys and Excavations of the Archaeological Monument.** V článku uvádza Győző Vörös predbežné výsledky šesťmesačných archeologických prieskumov v teréne a výkopov Maďarskej akadémie umení od roku 2009 až 2011 v pevnosti Machaerus v Zajordánsku, z miest architektonických rekonštrukcií, reštaurovaní zručností a pamiatkových prezentácií. Autor na náčrtoch najprv predstavuje architektonické pozostatky troch po sebe idúcich období pevnosti. Následne vykresmi architektonických rekonštrukcií (prípravených na základe záberov z helikoptéry) ukazuje, ako mohli archeologické náleziská vyzeráť pred dvetisíc rokmi. V úvode sa sústreďuje na význam pevnosti Machaerus vo východnej obrannej sieti Jeruzalema počas hasmonevskej a herodiánskej éry a prostredníctvom fotografie dokazuje jej bývalé priame optické spojenie s jeruzalemským chrámom. Táto štúdia nadväzuje na autorov článok z roku 2010 (LA 60 [2010] 349-361) a je počiatkom nadchádzajúceho reportu *Machaerus – Záverečný report*, ktorý bude distribuovaný edíciou Terra Santa a bude zverejnený v akademicknej sérii SBF Collectio Maior v Jeruzaleme.

575-619: **Hamed Salem: Khirbet Siya: A Byzantine Settlement in Ramallah Region – Palestine.** Kirbet Siya je miesto, ktoré sa nachádza v blízkosti obce Jibya, 15 km východne od oblasti Ramallah. Miesto bolo vykopané univerzitou Birzeit medzi júlom a augustom 1999. Miesto má veľkú cenu pre pochopenie histórie obývania regiónu. Vo všeobecnosti ide o jednoepochálnu dedinu, ktorá sa nachádza v horských oblastiach. Ide pravdepodobne o miesto identifikované ako Jozefova Gabaa, ktorá sa nachádza päť míľ východne od Gophny. Vykopávky odhalili tri hlavné vrstvy: raná vrstva sa týka budovy kostola. Pri výkope objavili pozostatky olivového lisu, domu a chodníkov. Niekoľko

objavených objektov naznačuje, že domy mohli byť vykradnuté počas opustenia, ktoré trvalo dlhé obdobie.

621-625: **Massimo Pazzini: Grammatiche e dizionari di ebraico-aramaico in italiano. Catalogo ragionato – Aggiornamento (dicembre 2011).** Tento príspevok od Massima Pazziniho je druhým dodatkom k článku „Grammatiche e dizionari di Ebraico-Aramaic in italiano. Catalogo ragionato“, ktorý bol po prvýkrát publikovaný v *LA* 42 (1992) 9-32 a nasledovaný dodatkom „Aggiornamento (dicembre 2001)“, ktorý vyšiel v *LA* 51 (2001) 183-190. Súčasný príspevok obsahuje zoznam prác publikovaných počas posledných desiatich rokov, z ktorých niektoré neboli uvedené v predchádzajúcom výskume.

Vavrinec Radoslav Mitro OP

Liber Annuus LXII (2012)³

9-45: **Alviero Niccacci: Giobbe 33: Elihu un messaggio di grazia.** Elihu je mladý Jóbov priateľ, ktorý sa líši od ostatných troch starších priateľov. K riešeniu Jóbovho problému ponúka Elihu veľmi významný príspevok, a to najmä v kapitole 33. Kapitoly, ktoré sa týkajú Elihua (32–37), tvoria smerodajný prvok vo vývoji Jóbovej drámy a prispievajú k zahájeniu cesty finálneho Božieho zjavenia a Jóbovho prijatia svojho Boha (kapitoly 38–42). Článok sa začína textom a prekladom, syntaktickou analýzou, kompozíciou a exegézou Jób 33 a pokračuje hodnotením dvoch hlavných teologických tém: 1. téma „anjela/sprostredkovateľa“ v 33,23 a v súvisiacich textoch (9,33; 16,19-21; 17,3 a 19,25) a syntéza týchto textov v porovnaní s kapitolou 33; 2. téma chvály Boha po odhalení jeho nekonečného milosrdenstva voči Jóbovým osobným udalostiam najmä v 33,27. Autor A. Niccacci dospieva k záveru, že to je podstatným významom kapitol 32–37, aj keď podľa niektorých iných autorov je Elihu sekundárnym dodatkom ku Knihe od autora, ktorý bol nespokojný s rečami priateľov a tiež záverečnou Božou teofániou.

47-62: **Alberto Mello: Vicinanza di Dio (Sal 73).** Podľa Alberta Mella, biblistu pôsobiaceho v Jeruzaleme, levitský Žalm 73, rovnako ako akékoľvek iné básne, musí byť rozdelený na strofy a, ak je to možné, slohy. V tomto príspevku je navrhnutá nasledujúca línia: 1. sloha (vv. 2-12), expozícia problému (prosperita zlých), ktorý sa zdá, že je v rozpore s dobrotou Boha; 2. sloha (vv. 13-20), náhla zmena v spirituálnej skúsenosti žalmistu, ktorá sa odohráva v Božích „svätyniach“ (miqdāšim); 3. sloha (vv. 21-28), opis tejto zmeny vnútorného človeka alebo „srdca“, (lěḇāḇ) ako „blízkosti k Bohu“ (qirḇat ʿēlōhīm), alebo ako byť „s tebou“ (immākh). Táto náboženská skúsenosť má byť pre

³ *Liber Annuus LXII 2012*, Editor L. Daniel Crupcała, Milano: Edizioni Terra Santa – Studium Biblicum Franciscanum, 2013. 658 s. ISBN 978-88-6240-173-9, ISSN 0081-8933. Distribúcia exkluzívna – BREPOLs: www.brepols.net. Jednotlivé ročníky, počínajúc rokom 1990, sú dostupné v knižnici Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne.

Obsah

Štúdie

<i>Miroslav VARŠO</i>	
Deuternomistická právna frazeológia	1-21
<i>Blažej ŠTRBA</i>	
Lútostivý a milostivý Boh. Komparácia slovenských prekladov niektorých charakteristík Boha s ich hebrejským originálom	22-59
<i>Massimo GRILLI</i>	
„Naplnenie“ ako hermeneutická kategória Evanjelia podľa Matúša	60-74
<i>Henry Ansgar KELLY</i>	
Druhy exorcizmu v Biblii a v Cirkvi	75-87
<i>Andrea KOREČKOVÁ</i>	
Negatívna predstava života žien v záhrobí podľa gréckych náhrobných kameňov a komparácia s novozákonnými dokladmi o úmrtí žien	88-102
Abstrakty a recenzie	103-139
Správy a oznamy	140-154

Obsah

Štúdie

<i>Miroslav VARŠO</i> Deuteronomistická právna frazeológia	1-21
<i>Blažej ŠTRBA</i> Ľútostivý a milostivý Boh. Komparácia slovenských prekladov niektorých charakteristík Boha s ich hebrejským originálom	22-59
<i>Massimo GRILLI</i> „Naplnenie“ ako hermeneutická kategória Evanjelia podľa Matúša	60-74
<i>Henry Ansgar KELLY</i> Druhy exorcizmu v Biblii a v Cirkvi	75-87
<i>Andrea KOREČKOVÁ</i> Negatívna predstava života žien v záhrobí podľa gréckych náhrobných kameňov a komparácia s novozákonnými dokladmi o úmrtí žien	88-102
Abstrakty a recenzie	103-139
Správy a oznamy	140-154